

Årsrapport 2017 Bolag

Liseberg AB

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning	5
2 Verksamhetsanalys	7
2.1 Väsentliga händelser och bolagets utveckling	7
2.1.1 Affärsområden/dotterbolag eller motsvarande.....	10
2.1.2 Viktiga framtidsfrågor	10
2.2 Analys av årets utfall	11
2.3 Investeringar	13
2.4 Utveckling inom personalområdet.....	14
2.4.1 Personalvolym och lönekostnad	14
2.4.2 Övrig utveckling inom personalområdet	15
2.5 Uppföljning av särskilda beslut och uppdrag.....	15
2.5.1 Utvärdering av system för styrning, uppföljning och kontroll.....	15
2.5.2 Sponsring.....	17
2.5.3 Uppföljning av Göteborgs Stads kommunikationsprogram och riktlinje för kriskommunikation.....	17
2.6 Kommunala ändamålet och befogenheterna	19
3 Uppföljning av kommunfullmäktiges budget	21
3.1 Kommunfullmäktiges mål	21
3.1.1 Göteborg ska vara en jämlik stad.....	21
3.1.2 De mänskliga rättigheterna ska genomsyra alla stadens verksamheter.....	21
3.1.3 Den strukturella könsdiskrimineringen ska upphöra.....	22
3.1.4 Göteborgarnas möjligheter till delaktighet och inflytande ska öka	22
3.1.5 Idrotts- och föreningslivet ska nå fler målgrupper.....	22
3.1.6 Livsvillkoren för personer med fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsnedsättning ska förbättras.....	23
3.1.7 Individ- och familjeomsorg ska skapa mer jämlika livschanser för stadens invånare	23
3.1.8 Alla elever ska oavsett bakgrund nå målen inom skolan och kunna utvecklas till sin fulla potential.....	23
3.1.9 Äldres livsvillkor ska förbättras	24
3.1.10 Göteborg ska minska sin miljö- och klimatpåverkan för att bli en hållbar stad med globalt och lokalt rättvisa utsläpp.....	24
3.1.11 Bostadsbristen ska byggas bort och bostadsbehoven tillgodoses bättre	24
3.1.12 Det hållbara resandet ska öka.....	25
3.1.13 Sysselsättningen för grupper långt ifrån arbetsmarknaden ska öka	25
3.1.14 Göteborg ska vara en hållbar innovationsstad med ökande jobbtillväxt	25
3.1.15 Göteborgarnas möjlighet att turista i sin egen stad ska öka	25

3.1.16	<i>Tillgängligheten till kultur ska öka</i>	26
3.1.17	<i>Osakliga löneskillnader mellan män och kvinnor ska upphöra</i>	26
3.1.18	<i>Göteborg ska öka andelen hållbara upphandlingar</i>	26
3.2	Kommunfullmäktiges uppdrag till styrelsen.....	26
3.3	Kompletterande uppföljning av vissa av kommunfullmäktiges uppdrag	27
3.3.1	<i>Alla enkelt avhjälpna hinder ska vara undanröjda i kommunens publika lokaler och på allmän platsmark under mandatperioden</i>	27
4	Nyckeltalsredovisning	29
5	Bokslut	30
5.1	Sammanfattande analys	30

Bilagor

Bilaga 1: Forstudie Lisebergs klimatpåverkan

Bilaga 2: Uppföljning av Kommunfullmäktiges mål utdrag U2

Bilaga 3: Bilaga Förteckning över sponsoringåtaganden 2017

Anvisning

Rapportmallen är ett anvisande dokument som beskriver struktur, innehåll och gemensamma rapportdefinitioner i syfte att skapa en gemensam rapportstruktur som medger jämförbarhet över tid och mellan bolag.

Bolagens *årsrapporter* avslutar uppföljningen av årets verksamhet och utgör grunden för en samlad uppföljning och analys av året som gått samt en utgångspunkt för bedömning och formulering av framtida strategiska frågor. Årsrapporterna utgör underlag dels för Göteborgs stads samlade årsredovisning och bokslut 2016, dels för stadsledningskontorets underlag för budget 2018.

I den mån rapporten kompletteras med bolagsspecifik uppföljning, information som inte är styrinformation till kommunstyrelse/kommunfullmäktige, redovisas denna under rubrik som benämns t ex "fördjupning till styrelse". En sådan rubrik kan antingen läggas in som underrubriker under de olika avsnitten eller i sin helhet samlas i ett särskilt avsnitt sist i rapporten.

1 Sammanfattning

Anvisning

Med utgångspunkt från bolagets uppdrag enligt ägardirektiv och/eller bolagsordning samt kommunfullmäktiges budget sammanfattas här de viktigaste slutsatserna i rapporten på sammanlagt ca 1-1½ sida.

OBS!! Sammanfattningen är styrelsens direkta kommunikation med kommunstyrelse och kommunfullmäktige. Denna kommunikation i ersatte 2015 den politiska analysen som nämnden ombads lämna under 2015 både vid UR2 och årsrapport.

Redovisningen kan kompletteras i form av styrkort under avsnitt 1.1 alt 1.2 vilket är frivilligt (Den eventuella information som redovisas i styrkortet går inte direkt vidare till KS/KF).

I början av 2017 fick Liseberg ”ja” från kommunfullmäktige att expandera söderut och bygga ett tematiserat hotell och en vattenpark. Efter det formella godkännandet har organisationen initierat arbetet med detaljplaner och planering för hur projektet ska genomföras de kommande åren.

Parken har under de tre säsongerna Sommar, Halloween och Jul på Liseberg haft drygt 2,9 miljoner besökare, vilket är ett antal som landar strax över 2016-års siffra. Omsättningen per gäst fortsätter att öka och gästundersökningarna som gjorts löpande under alla tre säsongerna visar att parken fortsätter ha en hög andel nöjda besökare.

Årets stora positiva överraskning var Halloween, som lockade 280 000 gäster och befäste sin potential som dragplåster för att göra Göteborg till en spännande destination under höstlovet.

Inför 2017 tecknade Liseberg avtal med en ny hamburger-leverantör, Max hamburgare, bland annat för dess starka position i hållbarhetsfrågor. Bytet har uppskattats av parkens gäster.

Den stora satsningen på kulturupplevelser, bland annat genom öppnandet av den tillfälliga utställningen Klubbländ – i huvudet på Håkan Hellström, och investeringen i fler akter på Lisebergs scener, har bidragit att tillgängliggöra kultur för fler göteborgare.

Årets resultat slutade på 90,8 Mkr för Lisebergskoncernen, vilket är 3,8 miljoner mindre än budget. Totalt, under hela 2017 då även föreställningar och evenemang som genomförs mellan säsongerna, besöktes Liseberg av 3,1 miljoner gäster.

Inom området rekrytering upplever vi fortfarande att vi har ett antal yrkesgrupper som är svårrekryterade. I första hand är detta inom restaurang och teknik.

Lisebergs boendeanläggningar Hotell Liseberg Heden, Lisebergsbyn och Lisebergs Camping Askim Strand har haft ett starkt år. Flera evenemang har ägt rum i Göteborg vilket har främjat beläggningsgraden på boendena, däribland EM i ridsport.

På Rondo hade Lena Philipsson premiär under våren med sin show Jag är ingen älskling, som spelades fram till slutet av april och under hösten följdes av Bo Kaspers Orkester premiär på krogshowscenen.

Under 2017 har Liseberg gjort ett nytt omtag kring hållbarhet, bland annat genom att utforma en ny tjänst i form av en hållbarhetschef med ett större övergripande ansvar. I samband med årsredovisningen 2017 kommer Liseberg också att för första gången upprätta en hållbarhetsredovisning som följer GRI core standard.

Året har också kommit att präglas av förberedelser, då 2018-års nyhet berg- och dalbanan Valkyria börjat byggas i parken. Parallellt med detta arbete pågår den nödvändiga planeringen inför Västlänksprojektet, som inleds under 2018–2019 i den norra delen av parken. Projektets påverkan på Lisebergs verksamhet är omfattande och Lisebergs lönsamhet är känslig för påverkan av externa faktorer. Marginalgästen är en oerhört viktig gäst för Liseberg som slår hårt på resultatet. Liseberg fortsätter därför i nära samarbete med Trafikverket och Göteborgs Stad att planera för att minimera de ekonomiska, logistiska och estetiska konsekvenserna av Västlänksprojektet för parken.

Viktiga framtidsfrågor för Liseberg är fortsatt expansion av affären, såväl investerings- och säsongsmässigt, parallellt med optimering av organisation, kompetenser och resurser.

Liseberg styr och målsätter verksamheten i sin årliga affärsplan där kommunfullmäktiges prioriterade mål är en integrerad del. Inom de områden som är tillämpliga och relevanta för den verksamhet Liseberg bedriver, bidrar bolaget till en god måluppfyllelse.

2 Verksamhetsanalys

2.1 Väsentliga händelser och bolagets utveckling

Anvisning

Under detta avsnitt görs en samlad bedömning för bolaget/koncernens verksamhet. Utgångspunkten är främst bolagets/koncernens ägardirektiv och/eller bolagsordning och kommunfullmäktiges- respektive bolagets/koncernens budget.

- Beskriv kortfattat särskilt viktiga resultat, utvecklingsområden och händelser.
- Analysera vad resultaten betyder för den egna verksamheten och Göteborgs Stad som helhet.

Beskrivningen kan i tillämpliga fall kopplas till nyckeltalsredovisningen i avsnitt senare i denna rapport.

Behöver ni ytterligare utrymme för rapport till styrelse kan detta utvecklas under "affärsområden/dotterbolag eller motsvarande" alternativt en egen rubrik som kan benämnas t.ex. "fördjupning till styrelse".

PARKEN

Året som har gått har varit ett tillfredställande år för Liseberg. Parken har under de tre säsongerna Sommar, Halloween och Jul på Liseberg haft drygt 2,9 miljoner besökare, vilket landar strax över 2016-års siffra. Årets stora nyhet i parken var den nya attraktionen Loke, som tillsammans med Balder och kommande års nyhet Valkyria skapat ett helt nytt, tematiserat område baserat på myter, legender och fornnordisk mytologi. Under hela 2017 åkte drygt en halv miljon besökare Loke.

Sommarsäsongen 2017 innehöll, förutom årets attraktionsnyhet, ett omfattande artistutbud på de olika scenerna, spindelinvasjon på Spökhotellet Gasten, pop up-utställningen Klubbland som kretsade kring artisten Håkan Hellström samt flera omgjorda enheter däribland bytet från Burger King till Max hamburgare. Max valdes som ny hamburger-leverantör bland annat för dess hållbarhetsmedvetenhet, där Liseberg klimatkompenserar CO2-utsläppen på råvarorna genom att plantera skog.

Under sommaren nåddes inte riktigt budgeterat antal gäster, främst på grund av instabilt väder i augusti och september. Antal parkgäster uppgick till 2 147 000 vilket var cirka 100 000 färre i capita än budgeterat. Omsättningen under sommarsäsongen blev trots gästtappet drygt tre miljoner bättre än 2016 och snittkonsumtionen per gäst blev högre än budgeterat och ökade med lite mer än tre procent jämfört med fjolåret.

Gästundersökningarna som gjorts löpande under sommarsäsong visar att parken fortsätter ha en hög andel nöjda besökare gällande totalupplevelsen. Extra roligt är att personalen fått höga gästbetyg som överstiger 2016-års siffror.

Årets Halloweensäsong blev inget annat än en succé i parken och överträffade planerat besöksantal och budget. Hela 280 000 besökare ville uppleva den för i år ännu längre (16 öppetdagar) och än mer välutvecklade, tematiserade parken. Med drygt 100 000 fler besökare än 2016 uppgick omsättningen till drygt 76 miljoner kronor, vilket var 32 miljoner bättre än året innan. Ett ännu större område öppnades upp jämfört med tidigare år då också övre parken var öppen. Dessutom erbjöds fler dekorerade områden varibland en förtrollad stig, ett helt nytt skräckhus, en ny skräckattraktion och fler attraktioner då samtliga attraktioner utom två stycken vattenattraktioner var öppna. Enbart skräckhusen hade drygt 100 000 besökare.

Julsåsongen på Liseberg blev en fin avslutning på 2017 och nådde ett besöksantal på 448 000, vilket var lite under 2016. Premiärdagen, som inträffade samma dag som EU-toppmötet i Göteborg, samt en del väderutmanande dagar bidrog till att gästsiffran blev lägre än förväntat, medan omsättningen i stora drag matchade förväntningarna. Snittkonsumtionen per gäst var nästan sex procent högre än 2016-års siffra. Årets isshow Nötknäpparen, sågs av drygt 20 procent av våra besökare vilket var en ökning jämfört med fjolåret. Årets nyhet, en ljusshow med ljussättning och fyrverkerier ackompanjerat av musik, och som visades varje öppetdag under julsåsongen hade cirka 50 000 åskådare. Den mest besökta attraktionen under jul var Tomtefars hus som med sin fria entré gästades av drygt 129 000 besökare.

BOENDE

Lisebergs boendeanläggningar Hotell Liseberg Heden och Stugor & Camping har haft ett starkt år 2017. Flera evenemang har ägt rum i Göteborg vilket har främjat beläggningsgraden på boendena, däribland EM i ridsport som varit en bidragande orsak till en stark beläggning och intäktsökning för hotellet. Jämfört med 2016-års utfall har boendeanläggningarna ökat intäkterna med nästan 5 miljoner kronor. Utöver beläggningsgraden har hotellet även arbetat aktivt med dynamisk prissättning, vilket bidragit till ett bra resultat. Beläggningsgraden på Hotell Heden under 2017 var 73 procent. Snittintäkten på sålda rum samt på alla rum var högre än jämförelsesiffrorna från Storhotellgruppen. Askims camping har också gått väldigt bra, medan Delsjöns camping inte har haft någon aktivitet under året. Trots boendeanläggningarnas ökade intäkter under året uppgick resultatet till 2016-års nivå.

ÖVRIGT

På Rondo hade Lena Philipsson premiär under våren, som spelades fram till slutet av april. Showen hade 45 föreställningar med en genomsnittlig beläggning på 87 procent och blev en uppskattad show. Då föreställningarna hade en annan karaktär än en klassisk krogshow prövades ett nytt koncept där gästerna åt showmenyn på Stjärnornas Krog för att därefter gå över till Rondo och se showen.

Under hösten gjorde Bo Kaspers Orkester premiär på krogshowscenen när de intog Rondo. Fram till mitten av december bjöd de på underhållning enligt egen tolkning med orkesterns mest älskade låtar i centrum, vilket var mycket uppskattat av en till viss del annan typ av publik än som vanligen besöker Rondo. Total beläggning på de 45 föreställningar som gavs var 75 procent.

Även Lisebergshallen hade under året besök av flera artister i egenskap av Thåström, Gavin DeGraw, Henrik Berggren, Europé och Takida. Dessutom erbjöds flera andra föreställningar såsom Snövit The Musical, Jonas Gardell, Riverdance och Sissels Jul. Drygt 35 000 besökte totalt sett Lisebergshallen under året. På Lisebergsteatern har både vuxna och barn givits underhållning i form av bland annat Pippi Långstrump och Madicken samt Jäkelskap i Kikar'n och Minns du mig.

Under 2017 har Liseberg gjort ett nytt omtag kring hållbarhet, bland annat genom att utforma en ny tjänst i form av en hållbarhetschef med ett större övergripande ansvar som kopplar ihop de tre styrelement som är kopplade till hållbarhet – miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet. I samband med årsredovisningen 2017 kommer Liseberg också att för första gången upprätta en hållbarhetsredovisning som följer GRI core standard.

VERKSAMHETENS RISKER OCH MÖJLIGHETER

Lisebergs affärsmodell är komplex. Dels i kraft av ett inriktat samspel mellan en rad integrerade affärsområden, dels för att Liseberg har att attrahera en mycket sammansatt

publik, utifrån såväl demografiskt som geografiskt perspektiv. Lägg här till den svåra balansakt mellan att å ena sidan agera som affärsdrivande bolag, och å den andra att ta hänsyn till Lisebergs historiska arv, kulturella roll och turistekonomiska betydelse, så inser man att också små förändringar i Lisebergs externa miljö kan få stora konsekvenser för verksamheten.

Lisebergs lönsamhet påverkas således i mycket hög grad av externa faktorer: den makroekonomiska utvecklingen på kort och lång sikt, valutakurser, in- och utgående turism samt rörelser i den privata konsumtionen. Marginalgästen är en oerhört viktig gäst för Liseberg. Om Liseberg tappar marginalgäster slår det hårt på resultatet, likväldigt som ett ökat antal gäster ger direkta, positiva effekter ekonomiskt då de fasta kostnaderna är höga vilket gör att de sista gästerna gör stor skillnad för verksamhetens resultat.

Utifrån dessa förutsättningar är det viktigt att Liseberg fortsatt planerar försiktigt ur ett ekonomiskt och driftsmässigt perspektiv. En stark soliditet, ett fokuserat investeringsprogram, en enklare och mera effektiv organisationsstruktur, en långsiktig kompetensväxling samt löpande modernisering och professionalisering av affärskritiska processer skall alltihop säkra att Liseberg står väl rustat för eventuella förändringar i verksamhetens omvärld.

Liseberg påbörjade under 2014 den konkreta planeringsprocessen av en expansion av nöjesparken söderut. Processen omfattar detaljplanering, marknadsstudier, konceptutveckling och program. Projektet behandlades under 2017 i kommunfullmäktige där beslut togs om att godkänna projektet.

Parallellt med detta arbete pågår den nödvändiga planeringen inför Västlänksprojektet, som inleds under 2018-2019 i den norra delen av parken. Projektets påverkan på Lisebergs verksamhet är omfattande. Liseberg fortsätter därför i nära samarbete med Trafikverket och Göteborgs Stad att planera för att minimera de ekonomiska, logistiska och estetiska konsekvenserna av Västlänksprojektet på parken.

FRAMTID

Under 2017 fick Liseberg ett godkännande av kommunfullmäktige att expandera söderut och bygga ett tematiserat hotell och en vattenpark inomhus. Efter det formella godkännandet har organisationen initierat arbetet med detaljplaner och planering för hur projektet ska genomföras de kommande åren. Målet är att teckna avtal med entreprenör under 2018. Förberedande arbete för att anlägga en ny markparkering på delar av fastigheten Skår pågår.

Under 2018 kommer också det förestående bygget av Västlänken att påverka Liseberg. Ett intensivt arbete med att hitta alternativa lösningar till de byggnader som kommer rivas pågår.

En ombyggnad av Södra entrén påbörjas för att kunna ta emot fler gäster med ett effektivare flöde, klart 2019, då Västlänken kan komma att påverka gästströmmarna.

I parken är 2018-års storsatsning attraktionen Valkyria som har premiär under sommarsäsongen. Bygget av attraktionen är stort och komplext.

Halloweensäsongen har nu prövats i tre år och efter att Liseberg utvärderat säsongen har det beslutats att fortsätta med Halloween på Liseberg. Den nya säsongen har haft en positiv inverkan på verksamheten och resultatet samt bidragit till hotellbeläggning i Göteborg.

På Rondo väntar under våren 2018 Thomas Ledins show *Skarpt läge* och försäljningen har sedan biljettsläppet i september 2017 gått väldigt bra. Även höstsäsongen på Rondo förväntas bli stark.

GÄSTUTVECKLING OCH RESULTAT

Under hela 2017 besöktes nöjesparken av 3,1 miljoner gäster. Årets resultat slutade på 90,8 Mkr för Lisebergskoncernen.

VERKSAMHETENS RISKER OCH MÖJLIGHETER

Lisebergs affärsmodell är komplex. Dels i kraft av ett inriktat samspel mellan en rad integrerade affärsområden, dels för att Liseberg har att attrahera en mycket sammansatt publik, utifrån såväl demografiskt som geografiskt perspektiv. Lägg här till den svåra balansakt mellan att å ena sidan agera som affärsdrivande bolag, och å den andra att ta hänsyn till Lisebergs historiska arv, kulturella roll och turistekonomiska betydelse, så inser man att också små förändringar i Lisebergs externa miljö kan få stora konsekvenser för verksamheten.

Lisebergs lönsamhet påverkas således i mycket hög grad av externa faktorer: den makroekonomiska utvecklingen på kort och lång sikt, valutakurser, in- och utgående turism samt rörelser i den privata konsumtionen. Marginalgästen är en oerhört viktig gäst för Liseberg. Om Liseberg tappar marginalgäster slår det hårt på resultatet, likvärt som ett ökat antal gäster ger direkta, positiva effekter ekonomiskt då de fasta kostnaderna är höga vilket gör att de sista gästerna gör stor skillnad rakt ner på resultatet. Kapaciteten att ta emot fler gäster på en lägsta styrka finns, vilket gör att om de sista gästerna kommer kan resultatet fluktuera väldigt mycket.

Utifrån dessa förutsättningar är det viktigt att Liseberg fortsatt planerar försiktigt ur ett ekonomiskt och driftsmässigt perspektiv. En stark soliditet, ett fokuserat investeringsprogram, en enklare och mera effektiv organisationsstruktur, en långsiktig kompetensväxling samt löpande modernisering och professionalisering av affärskritiska processer skall alltihop säkra att Liseberg står väl rustat för eventuella förändringar i verksamhetens omvärld.

Som tidigare nämnts påbörjade Liseberg under 2014 den konkreta planeringsprocessen av en expansion av nöjesparken söderut. Processen omfattar detaljplanering, marknadsstudier, konceptutveckling och program. Projektet behandlades under 2017 i kommunfullmäktige där beslut togs om att godkänna projektet.

Parallellt med detta arbete pågår den nödvändiga planeringen inför Västlänksprojektet, som inleds under 2018-2019 i den norra delen av parken. Projektets påverkan på Lisebergs verksamhet är omfattande. Liseberg fortsätter därför i nära samarbete med Trafikverket och Göteborgs Stad att planera för att minimera de ekonomiska, logistiska och estetiska konsekvenserna av Västlänksprojektet på Liseberg.

2.1.1 Affärsområden/dotterbolag eller motsvarande

Anvisning

Under detta avsnitt görs en analys per verksamhetsområde, om inte annat överenskommit med Stadshus AB. Fördjupad analys beträffande ekonomi och personal/medarbetare sker under särskilda rubriker nedan.

Utgångspunkten för analysen är motsvarande som för bolaget/koncernen som helhet (se anvisning till föregående textruta).

2.1.2 Viktiga framtidsfrågor

Anvisning

Ange den viktigaste interna respektive externa faktorn för att nå en god måluppfyllelse för verksamheten de närmaste åren. Motivera svaret kortfattat. Vid tillämpliga fall bör redovisningen ske per affärsområde/dotterbolag enligt föregående rubrik.

(Med intern avses sådant som styrelsen till övervägande del rör över själv eller har möjlighet att påverka genom samverkan med andra. Med extern avses sådant som styrelsen själv inte kan påverka eller endast har mycket begränsad möjlighet att påverka)

Lisebergs befinner sig mitt i en omfattande omställningsprocess. Denna är nödvändig för att såväl kunna möta nya krav från ägare och marknad, som att skapa de ekonomiska förutsättningarna för Lisebergs långsiktiga framgång.

Bland de viktigaste huvudspåren återfinns...

... **en investeringsplan, fokuserad på kärnaffären.** Liseberg kommer fortsatt att investera i projekt som ökar gästvärdet, har kommersiell bäring och som förbättrar parkens fysiska miljö.

... **säsongsförlängning.** En ny säsong, Halloween, och ett starkt Jul på Liseberg är bland de viktigaste verktygen när det gäller att öka gästvolym och skapa bättre avkastning på Lisebergs anläggningstillgångar.

... **expansion och nya affärsområden.** Liseberg förbereder för sin största satsning hittills – en expansion av parken söderut, som planeras att genomföras successivt under perioden 2018-2023.

... **en modern och effektiv organisation, med fokus på medarbetarnöjdhet.** Medarbetare som trivs är den absolut viktigaste förutsättningen för en serviceleverans på hög nivå. Samtidigt står Liseberg inför en komplicerad kompetensväxling de kommande åren.

... **hållbarhet.** Som konsumentprodukt har Liseberg en stor inverkan på sin omvärld – men också stora möjligheter att påverka denna genom ett systematiskt och ambitiöst hållbarhetsarbete.

... **digital transformation.** Det digitala påverkar det sätt som Liseberg kommunicerar, säljer och utvecklar sin produkt, och genom en digital transformation och ett stringent varumärkesarbete skall Liseberg stå sig ännu starkare i en skärpt konkurrens på upplevelsemarknaden.

Med en ökad lönsamhet, en robust soliditet, ett starkt varumärke och en agil organisation i ryggen är Liseberg väl rustat för framtiden. Samtidigt kommer de kommande åren att ställa stora krav på såväl ägare som organisation, om Lisebergs långsiktiga framgång skall tryggas.

.

2.2 Analys av årets utfall

Resultaträkning

Anvisning

Antal rader i tabellen anpassas individuellt efter den interna resultaträkningen såsom

exempelvis kostnadsslagsindelad alternativt funktionsindelad. Belopp i tkr alt. mkr - anges i cellen högst upp till vänster.

Mkr	Bokslut 2017	Budget 2017	Avvikelse	Bokslut 2016
Intäkter	1 228,9	1 217,0	11,9	1 171,1
Kostnader	-1 129,9	-1 111,4	-18,5	-1 062,2
Rörelseresultat	99	105,6	-6,6	108,9
Finansiella intäkter	0,3	1,0	-0,7	0,1
Finansiella kostnader	-8,5	-12	3,5	-8,9
Resultat efter finansiella poster	90,8	94,6	-3,8	100,1

Anvisning

Förklara de *viktigaste* orsakerna till eventuell avvikelse mot aktuell budget/prognos för helåret. Förklaring och analys bör avse såväl bolaget/koncernen som helhet samt berört affärsområde/dotterbolag (om det senare inte redovisas nedan i avsnittet "Resultat per affärsområde/dotterbolag").

Analysera resultatet i förhållande till aktuell budget/prognos för helåret och resultatet för föregående år.

Analysera utfallet i förhållande till bolagets förutsättningar 2018 och de antaganden som gjorts i 2018 års budget.

2017-års resultat för Lisebergskoncernen slutade på 90,8 miljoner kronor, vilket är 3,8 miljoner kronor lägre än budget.

Årets intäkter överträffade budget med cirka 12 Mkr och uppgick därmed till 1 228,9 Mkr. Intäktsökningen beror till stor del på boendeanläggningarna som haft ett starkt år. Under 2017 fick Liseberg också en ersättning på drygt 2 Mkr på en avbrottsförsäkring för Kanonen som under 2016 stod stilla en längre period.

En svag eftersäsong på sommaren med betydande gästtapp mot 2016 bidrog till en omsättning lägre än förväntat, men det togs in under Halloween-säsongen som lockade långt fler gäster än förväntat och gav 25 Mkr mer i intäkter. Julsäsongen föll ut som förväntat.

En av årets nyheter, Klubbländ, har haft en positiv inverkan på parkutbudet, men nådde inte upp till det förväntade ekonomiska resultatet då entréavgiften till utställningen fick tas bort efter några veckor. Den uteblivna intäkten påverkade Lisebergs resultat negativt med cirka 7,5 Mkr.

Den publik som besökte Rondo under höstens show hade inte samma konsumtionsmönster som Rondos gäster vanligtvis har, vilket resulterade i en intäktsminskning mot tidigare år.

Driftskostnaderna har ökat under året jämfört med budget, bland annat på grund av de extrasatsningar som gjorts på parkprogrammet för att kompensera för de påverkningar som bygget av Valkyria har haft på parken.

2.3 Investeringar

Investeringar i materiella och immateriella anläggningstillgångar

Anvisning

Nyinvesteringar: Investeringar som ger tillkommande och nya kassaflöden genom nya produkter eller verksamheter. Målet kan vara att tillhandahålla ny eller ökad service/produkt/metod.

Reinvesteringar: Investeringar som syftar till att ersätta utsliten eller föråldrad utrustning. Målet kan vara att förnya eller upprätthålla funktion och kapacitet på befintliga tillgångar.

Investeringar i materiella anläggningstillgångar för 2016 totalsumma. *Summan ska stämma mot Cognos och årsredovisning*

Nettoutgifter i mkr	Utfall 2017	Budget 2017	Utfall 2016	Budget/Plan 2018
Nyinvesteringar				
Reinvesteringar	162,3	165,0	173,0	
SUMMA INVESTERINGAR	162,3	165,0	178	

Liseberg har under år 2017 gjort reinvesteringar på 162,3 Mkr. Balderområdet och attraktionen Loke, som ersatte Spinnrock, står för stor del av årets reinvesteringsram. Även Lisebergsgatan fick ett lyft, en reinvestering ibland annat nya tåg som kommer ske över en tvåårs period.

För att ytterligare etablera halloween-säsongen byggde Liseberg ett nytt skräckhus och investeringar gjordes i Julsäsongen för att bibehålla attraktionskraften och förtydliga de olika koncepten säsongerna emellan.

För att öka den upplevda underhållningskvaliteten investerades i delvis nytt ljud och ljus på Stora Scenen.

På restaurangsidan gjordes investeringar i fastigheterna för att konvertera till Max hamburgare samt att före detta Äteriet fick ett lyft i koncept, utbud, interiör och döptes om till Mattorget. Mindre investeringar gjordes även i parken för att förnya bland annat lyckohjul och en mindre VR-attraktion.

I ett steg att digitalisera Liseberg beslutades det om att byta kassasystem för delar av parken, där lösningen kännetecknas av moderna betalningslösningar, snabbare service samt ökad kombinations- och merförsäljnings-möjligheter.

Investeringar i finansiella anläggningstillgångar

Anvisning

Avser förvärv och avyttring av aktier i dotterföretag, intresseföretag, övriga koncernföretag samt övriga långfristiga värdepappersinnehav som är avsedda att stadigvarande innehas i rörelsen.

Summan ska stämma mot Cognos & årsredovisning

Aktier och andelar, mkr	Utfall 2017
0	0
Summa investeringar	0

Anvisning

Analysera utfallet gällande investeringar totalt sett för bolaget, ställt mot budget, utfall tidigare år samt investeringsplan. Kommentera tidsförskjutning, fördyring av projektet, omprioriteringar etc.

När det gäller eventuella investeringar i finansiella tillgångar - beskriv vilka som varit i KS/KF för ställningstagande utifrån generellt och/eller specifikt ägardirektiv.

2.4 Utveckling inom personalområdet

Anvisning

Kompletterande personaldata för bolag redovisas enligt särskild rapport i Rapport, "PERSONALDATA för Bolag till Årsredovisning 2016"

2.4.1 Personalvolym och lönekostnad

Anvisning

Definition:

Kostnader för "konsultarvode" - i betydelsen inhyrd personal p g a svårigheter att rekrytera och som därmed har påverkat personalvolymen.

Lönekostnad exklusive arvoden (anställda) och sociala avgifter

Antal årsarbetare, arbetad tid - Den arbetade tiden utförd av anställd personal där 1600 timmar motsvarar 1,0 årsarbetare. Ackumulerat värde.

Lönekostnad per årsarbetare avser uppgifterna redovisade i tabellen

Förutom redovisning nedan skall kompletterande personaldata för bolag redovisas enligt särskild rapport i Stratsys, "PERSONALDATA för Bolag till Årsredovisning 2017".

Mkr	2017	2016	2015
Kostnader för konsultarvode (se anvisn)			
Lönekostnad (exkl arvoden och soc avg)	361,8	336,3	321,7
Årsarbetare - Arbetad	1 107	1 047	1 050

tid (personalvolym)			
Lönekostnad per årsarbetare	0,3	0,3	0,3

Anvisning

Kommentera utvecklingen av konsultkostnader i förhållande till personalvolym och rekrytering.

Kommentera utfall av lönekostnad per årsarbetare i förhållande till prognos och bokslut föregående år. Ange de viktigaste orsakerna till förändringen.

Analysera personalvolymutvecklingen (förändring i antal årsarbetare) i förhållande till större förändringar av verksamhet, uppdrag och/eller köpta tjänster.

2.4.2 Övrig utveckling inom personalområdet

Anvisning

Kommentera och analysera uppgifterna i bilagan "Personaldata för bolag till Årsredovisning 2017" utifrån förändringar och utveckling av personalstruktur, rekryteringssituation, sjukfrånvaro etc.

Här kan ni också lyfta övriga frågor av vikt inom personalområdet som styrinformation till Stadshus AB, kommunstyrelsen/kommunfullmäktige.

Inom området rekrytering upplever vi fortfarande att vi har ett antal yrkesgrupper som är svårrekryterade. I första hand är detta inom restaurang och teknik. Beträffande restaurangarbete är detta en yrkesinriktning med minskat antal sökande på gymnasienivå, vilket betyder att vårt underlag av yrkesutbildade är begränsad och antalet kvalificerade sökande är lågt. En god arbetsmarknad för dessa yrkesgrupper medför att befintliga anställda har högre benägenhet att byta arbetsplats än tidigare.

Inom det tekniska yrkesområdet upplever vi till viss grad en svårighet att rekrytera yrkesarbetare, t ex elektriker och snickare, dels då dessa yrken attraherar färre sökande till utbildningar, dels då arbetsmarknaden för dessa är mycket god för närvarande.

Även andra tjänster, som t ex projektledare inom entreprenad, är svårrekryterade, mycket till följd av att Göteborgsregionens tydliga behov av bl a kompetenser inom bygg och entreprenad.

På säsongsidan har vi fortfarande ett relativt högt söktryck framför allt från åldersgruppen 18-20 år. Vi ser dock att dessa åldersgrupper är benägna att önska tjänster med färre arbetstimmar (ej heltid) och att nya generationer av säsongsmedarbetare oftare vill ha flexibla arbetsscheman och ledigheter. Detta gör att vi under senaste året behövt rekrytera regelbundet under hela sommarsäsongen för att fylla de behov framför allt parken har av säsongsmedarbetare. I praktiken innebär det ett högre antal nya medarbetare som har utbildats, introducerats och anställts under sommar och höst.

2.5 Uppföljning av särskilda beslut och uppdrag

2.5.1 Utvärdering av system för styrning, uppföljning och kontroll

Anvisning

Riktlinjen för styrning, uppföljning och kontroll fastställer att nämnder och styrelser årligen ska utvärdera sitt system för styrning, uppföljning och kontroll för att förbättra effektiviteten.

§24: Respektive nämnd/bolagsstyrelse ska årligen utvärdera och förbättra effektiviteten i systemet för styrning, uppföljning och kontroll. I detta arbete ingår att nämnd/bolagsstyrelse erhåller information och rapportering avseende resultat av såväl genomförda interna uppföljningar och utvärderingar som iakttagelser från extern revision och övrig tillsyn.

Som en del i kommunstyrelsens uppsiktsplikt ska respektive nämnd/bolagsstyrelse i samband med årsrapportens upprättande rapportera resultatet från utvärdering samt lämna en bedömning om systemet för styrning, uppföljning och kontroll fungerar på ett betryggande sätt.

Sammanfatta de viktigaste iakttagelserna från er utvärdering genom att redovisa era styrkor respektive förbättringsområden i förhållande till riktlinjens krav på systematik.

För att underlätta utvärderingen har Stadsledningskontoret tagit fram en mall som nås via anslagstavlan i Stratsys.

Lisebergs arbete med intern kontroll utgår – som övriga förvaltningar och bolag inom Göteborg Stad - ifrån COSOs ramverk, som är en internationell standard för intern styrning och kontroll. Lisebergs internkontrollplan är ett instrument bland flera för uppföljning av den interna styrningen och kontrollen. Målet med uppföljningen är att kontrollera att det interna kontrollsystemet fungerar tillfredsställande inom verksamheten. Det sker genom att utvärdera effektiviteten i de kontroller som omfattas av interkontrollplanen.

Verksamhetens risker identifieras i respektive verksamhetsplan och aggregeras sedan till affärsplanens riskanalys som är grunden i den internkontrollplan som sätts. Kontrollerna utförs genom stickprov, intervjuer och insamling av dokumentation. Utöver internkontrollen upprättas även beskrivningar av finansiella nyckelprocesser med tillhörande testplaner. Resultatet av den antagna internkontrollplanens uppföljning genomgås årligen vid styrelsemöte i december. Styrelsen fastställer vid samma tidpunkt internkontrollplanen för nästkommande år.

Kontrollerna i Internkontrollplanen för 2017 har testats och utvärderats löpande under året och inga väsentliga felaktigheter har påträffats. Det sammanlagda resultatet av de tester som utförts enligt Internkontrollplanen visar att Liseberg har en god intern kontroll.

Liseberg har under de senaste åren arbetat fram och utvecklat den process som idag används för styrning, uppföljning och kontroll. Organisationen har en bra kultur som tillåter en god intern kontroll och bidrar till ett riskmedvetande och en riskhantering i det dagliga arbetet. De risker och åtgärder som inkluderats i den årliga internkontrollplanen följs upp och granskas under året och då säkerställs också att dokumentationen är tillräcklig, samtidigt som uppföljningen i sig dokumenteras på ett betryggande sätt. Liseberg känner en trygghet i befintligt system för styrning, uppföljning och kontroll men ser samtidigt att förbättring skulle kunna ske gällande att ytterligare skapa medvetande och kommunicera kring arbetet till ledning på samtliga nivåer i organisationen.

2.5.2 Sponsring

Anvisning

Enligt särskild instruktion ska bolag rapportera sina sponsringsåtaganden som har varit gällande hela eller delar av år 2017.

Redogör här kortfattat för den samlade omfattningen av eventuella sponsringsåtaganden (antal motparter och belopp) och hur dessa förhåller sig till bolagets uppdrag enligt ägardirektivet. Rapportering per sponsringsåtagande lämnas på särskild blankett som bilaga till årsrapporten (se Rappets anslagstavla).

Har bolaget inte fattat något beslut om något sponsringsåtagande anges detta.

Enligt stadens policy för sponsring ska sponsringsåtaganden behandlas i styrelsen innan de rapporteras in till staden. Lisebergs styrelse kommer att behandla frågan på styrelsemöte 12 februari och vi ser därför ingen möjlighet att besvara frågan eller bifoga förteckning över Lisebergs sponsringsåtaganden förrän efter detta datum.

2.5.3 Uppföljning av Göteborgs Stads kommunikationsprogram och riktlinje för kriskommunikation

Göteborgs Stads kommunikationsprogram

Anvisning

Hur arbetar din verksamhet för att nå de mål för intern och extern kommunikation som anges i Göteborgs Stads kommunikationsprogram 2016-2019?

Allt kommunikationsarbete på Liseberg tar avstamp i stadens kommunikationspolicy - bearbetat och skraddarsytt efter verksamheten i Lisebergs kommunikationsdirektiv. Tillgänglighet, öppenhet och transparens är ledord i såväl den interna kommunikationen med våra gäster och medarbetare som i våra medierelationer. Kommunikation är en strategisk fråga på ledningsnivå, där såväl informationschefen som marknadschefen ingår i Lisebergs företagsledning och informationsavdelningen har sin organisatoriska hemvist i vd-staben.

Extern kommunikation:

Som bolag vars verksamhet bedrivs i ett kommersiellt, internationellt kontext har Liseberg som varumärke en särprofilering med eget varumärke, logotyp och grafisk profil. Vidare har bolaget sina egna målgrupper, kommunikationsmål och budskap, som delvis ligger utanför de mottagarkategorier som Göteborgs stad identifierat. Det Liseberg kommunicerar handlar också i de allra flesta fall om en helt annan typ av kommunikation (marknadsföring) än den majoriteten av stadens verksamheter ägnar sig åt (medborgar/samhällsinformation).

Lisebergs mål med den externa kommunikationen är att skapa kännedom om Liseberg som besöksmål, arbetsgivare och kommersiell samarbetspartner. Att bidra till stadens övergripande externa kommunikationsmål "skapa kännedom om stadens arbete" ligger inte i Lisebergs uppdrag och är också svårt att kombinera med Lisebergs kommersiella budskap.

Det Liseberg bidrar till rent kommunikativt är bilden av Göteborg som en attraktiv stad att bo, verka i och besöka. Genom att marknadsföra Liseberg som en upplevelse i

världsklass, med ett utbud som passar alla, oavsett ålder, könstillhörighet, etnicitet, ursprung, funktionsvariation eller intresse, såväl lokalt och regionalt som globalt ökar vi kännedomen om Göteborg och stärker stadens varumärke.

Intern kommunikation

Det övergripande målet med Göteborgs Stads interna kommunikation är att skapa kännedom om stadens mål och hur stadens medarbetare bidrar till de tjänster och service som staden erbjuder, och hur vi genom vårt arbete gör Göteborg till en attraktiv stad att bo och verka i, besöka och återvända till.

Då Liseberg har egna mål, kopplade till verksamhetens unika art är stadens interna kommunikationsmål inte direkt tillämpliga på Lisebergs verksamhet. Liseberg har egna interna kommunikationskanaler och arbetar med egna, verksamhetsanpassade utbildningar som syftar till att inviga och fostra medarbetarna i Lisebergskulturen. Budskapen om Liseberg som arbetsgivare ligger dock nära Göteborgs stads övergripande budskap då att vi arbetar för en bra och rolig vardag för göteborgarna, att vi arbetar för att utveckla Göteborg och att det finns många spännande karriärvägar. I vissa delar är interninformationerna ännu närmare kopplad till staden. Det gäller framför allt stadsgemensamma funktioner, som t ex Whistleblower-funktionen, som lyfts fram på det lokala intranätet, liksom att det, i anslutning till samtliga styrdokument, anges att Göteborgs stads övergripande policyer och riktlinjer ligger till grund för de lokala bestämmelserna.

För att kommunicera med våra medarbetare interna har Liseberg ett intranät och ett Play-flöde, i vilket filmer och inslag regelbundet publiceras. Allt material produceras internt av informationsavdelningen. Ledord för den interna kommunikationen är aktuellt, tydligt och professionellt.

Göteborgs Stads riktlinje för kriskommunikation

Anvisning

I början av 2017 antog kommunfullmäktige Göteborgs Stads riktlinje för kriskommunikation. Beskriv hur långt ni har kommit med att informera om och införa riktlinjen i den egna verksamheten.

Stadens informationspolicy och Lisebergs informationsdirektiv ligger till grund för kommunikationsarbetet i kris. Då den nya riktlinjens innehåll - arbetet ska starta skyndsamt, informationen ska vara korrekt och arbetet ska kännetecknas av ett öppet förhållningssätt - ligger helt i linje med det arbetssätt Liseberg normalt sett tillämpar vid en kris har inget särskilda insatser gjorts för att införa riktlinjen i verksamheten.

Att samverka kring kommunikationsresurser har hittills inte varit aktuellt för Lisebergs del. Då det bara finns två tjänster på bolaget, en informationschef och en informatör, saknas möjlighet att låna ut resurser till andra verksamheter och att låna in resurser från andra verksamheter har inte varit aktuellt, då de kriser som uppstått har hanterats med befintliga resurser.

Vad gäller sista meningen i formuleringen från riktlinjen "*Kommunikationschef ansvarar för verksamhetens kriskommunikation. Samverkar med och informerar avdelningschef på SLK:s kommunikationsavdelning samt övriga kommunikationschefer*" så ställer vi oss tveksamma till att det är bästa arbetssättet vid en kris. Tid för samverkan och information till andra än direkt berörda är enligt våra erfarenheter inte möjligt vid

en verklig kris. Det fungerar kanske i mer resursstarka organisationer, men inte så som vår verksamhet är uppbyggd.

2.6 Kommunala ändamålet och befogenheterna

Anvisning

Enligt Göteborgs Stads ägardirektiv för direkt och indirekt helägda bolag ska styrelsen årligen i förvaltningsberättelsen, utöver vad aktiebolagslagen stadgar, redovisa hur verksamheten bedrivits och utvecklats mot bakgrund av det i bolagsordningen och dessa direktiv angivna syftet och ramarna med densamma. Uttalandet ska vara så utformat att det bl a kan läggas till grund för kommunstyrelsens uppsikt och beslut enligt 6 kap. 1 och 1 a §§ KL.

Skrivningen i kommunallagen stadgar att kommunstyrelsen i årliga beslut för varje bolag ska pröva om den verksamhet som bolaget har bedrivit under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. **Observera att kommunallagens krav gäller även delägda bolag.**

Redovisa här, enligt ovan, hur verksamheten bedrivits och utvecklats mot bakgrund av det i bolagsordningen och ägardirektivet angivna syftet och ramarna med densamma.

Redovisningen gäller det egna bolaget **och** eventuella dotterbolag. Ni väljer själva huvuvida ni gör en samlad redovisning för koncernen eller om ni skapar underrubriker och redovisar eventuella dotterbolag separat.

Bolagets styrelse ska i anslutning till årsredovisningen/årsrapporten göra ett uttalande huruvida verksamheten varit kompetenslig och förenlig med de kommunalrättsliga principerna som gäller för verksamheten. Som utgångspunkt för denna bedömning beaktas vad som framgår av bolagsordning och ägardirektiv.

Av Lisebergs bolagsordning framgår att *"bolaget skall ha till föremål för sin verksamhet att bedriva nöjesverksamhet, underhållning och andra programaktiviteter, försäljning, restaurang-, hotell-, camping- och gästhamnsverksamhet, fastighetsförvaltning samt konsultverksamhet och idéutveckling inom turism- och nöjesbranschen"*.

Av Lisebergs bolagsspecifika ägardirektiv framgår att *"Lisebergsparken skall vara en av de ledande nöjesparkerna i Europa och ha en inriktning mot att bli en ledande turistattraktion året om. Nöjesparken bör ha en prispolitik som medger att alla kan besöka parken och ta del av dess utbud. Koncernen ska, i aktiv samverkan med andra aktörer inom turism och evenemangnäringarna, medverka till att Göteborg blir en så attraktiv stad, att resandet till och vistelsen i Göteborgsområdet ökar. Lisebergs olika verksamheter skall utgå från den skandinaviska kulturtraditionen men också fånga upp traditioner från andra kulturer i syfte att verksamheterna ska tilltala och vara tillgänglig för alla göteborgare oberoende av nationellt ursprung och ålder. Lisebergs verksamheter med underhållning, attraktioner, restauranger och boende skall vara av hög klass. Verksamheterna skall präglas av kvalitet, säkerhet, service, variation och förnyelse. Liseberg bidrar med sin verksamhet till en god marknadsföring av Göteborgsregionen och stärker namnet Göteborg så att staden kan konkurrera nationellt och internationellt om attraktiva evenemang. Inom turismsektorn och nöjesparksmarknaden pågår förändringar och omstruktureringar såväl nationellt som internationellt. För att säkerställa koncernens uppdrag kan olika former av samarbete sökas med andra, exempelvis att ingå samarbetsavtal eller bilda delägda dotterbolag."*

Sådant samarbete skall vara av ett allmänintresse för kommunen och bidra till en positiv utveckling av koncernen och till marknadsföringen av Göteborg. Koncernens utveckling skall ske med långsiktighet och uthållighet. Tillfredsställande lönsamhet ska uppnås för att säkerställa självfinansiering".

Den kommunala kompetensen avseende drift av turistanläggningar regleras i 2 kap 7 och 9 § Kommunallagen samt i 4 kap 1 § Lagen om vissa kommunala befogenheter. Sammanfattningsvis kan sägas att drift av turistanläggningen Liseberg får bedrivas om anläggningen är av allmänt intresse, går ut på att tillhandahålla allmännyttiga anläggningar eller tjänster och att turistanläggningen behövs för att främja turistväsendet inom kommunen. Lagen om vissa kommunala befogenheter ger alltså kommunen en utvidgad kompetens, vid sidan om den allmänna kompetensen, att bedriva turistanläggningar. Denna kompetens ger även kommunen befogenhet att tillhandahålla och driva turistanläggningar utan tillämpning av den så kallade lokaliseringsprincipen. Det vill säga det behöver inte vara en direkt anknytning till kommunens område eller dess medlemmar.

Liseberg var under 2017 en av Göteborgs främsta mötesplatser och ett av Sveriges mest besökta resmål, där såväl göteborgare som tillresande turister möttes över generationsgränserna för att fylla sin fritid med roande aktiviteter. Totalt tog Liseberg anläggningar, nöjesparken tillsammans med boendeanläggningarna, emot cirka 3,4 miljoner gäster under 2017. Liseberg har varit en mötesplats, där familjer och vänner umgås och minnen skapats. Liseberg bidrar till att öka omsättningen inom handel, resor och boende i göteborgsområdet med cirka 3,3 miljarder kronor.

Tillresande turister kommer således kommuninnevanorna i Göteborg till nytta genom den ökade omsättningen de medför. Det torde därför inte råda några tvivel om att Lisebergs verksamhet har varit av allmänt intresse och gått ut på att tillhandahålla allmännyttiga anläggningar eller tjänster åt bland annat göteborgarna och behövs för att främja turistväsendet inom kommunen. Driften av Liseberg anses alltså falla inom ramen för den kommunala kompetensen.

Det ska tilläggas att driften av våra boendeanläggningar och våra restauranger är en integrerad del av Liseberg, och kan därför inte bedömas var för sig, både utifrån ett produkt- och ekonomiskt perspektiv. Eftersom verksamheterna är nödvändiga för att Liseberg även i fortsättningen skall främja turistväsendet och tillgodose det ovan angivna allmänna intresset ska även dessa anses falla inom ramen för den kommunala kompetensen.

I nöjesparksbranschen är möjligheten att erbjuda ett integrerat boende, med tydlig koppling till besöksmålet, en mycket viktig del av verksamheten och affärsmodellen. Denna koppling är en tydlig trend över hela Europa, men även globalt, med båda nya och starkt integrerade nöjesparksdestinationer, som under de senaste åren har blivit en viktig del av Lisebergs konkurrensbild. Boendeverksamhet är alltså en essentiell del av de tjänster Liseberg tillhandahåller och Liseberg arbetar med att knyta boendeanläggningarna ännu närmare parken.

Mot beaktande av vad som nu angetts bedömer styrelsen och den verkställande direktören att verksamheten varit förenlig med kommunens ändamål med sitt ägande av bolaget och att bolaget har följt det ändamål som framgår av 3 § bolagsordningen och följt de principer för kommunal verksamhet som framgår av 2 kap kommunallagen samt 4 kap lag om kommunala befogenheter.

3 Uppföljning av kommunfullmäktiges budget

3.1 Kommunfullmäktiges mål

Anvisning

Anvisning för att rapportera på KF mål ser ni under respektive målrubrik

I Stadsledningskontorets anvisning till avsnittet 3.1 Kommunfullmäktiges mål anges att uppföljningen av kommunfullmäktiges mål gjordes i UR2 2017 där nämnden/styrelsen redovisade resultat hittills under mandatperioden. I årsrapporten sker uppföljningen genom att nämnden/styrelsen lämnar en **komplettering/revidering** av måluppfyllelsen som redovisades i UR2. Endast om en förändring av måluppfyllelse skett sedan UR 2 lämnas en kommentar till varför.

Bolagets bidrag till kommunfullmäktiges mål är inarbetade i verksamheten. Måluppfyllelse och effekter skapas succesivt under lång tid. Den redovisning och den sammanfattande bedömning av måluppfyllelse som gjordes i uppföljningsrapport 2 bedöms oförändrat spegla bolagets måluppfyllelse. Uppföljningen från UR 2 bifogas i bilaga.

Den sammanfattande bedömningen av måluppfyllelse från UR 2 är inlagd i rapporten **Grön = God** Utveckling åt rätt håll/Stark trend/om mätetal finns - *tydlig ökning* **Gul = Viss** Utveckling åt rätt håll/Svag trend/om mätetal finns - *ökning* **Röd = Ingen** Utveckling åt fel håll/Ingen allsvag trend/om mätetal finns - *ingen ökning allt*. **MinskningBlå = Svårbedömt** Utvecklingen är svårbedömd/om mätetal finns - olika tal visar olika riktning. *Används även om målet inte är prioriterat allt ej relevant för nämnden.*

3.1.1 Göteborg ska vara en jämlik stad

Inriktningar

Skillnader i livsvillkor och hälsa ska minska. Jämlikhetsarbetet ska utgå ifrån de fyra fokusområdena i programmet Jämlikt Göteborg

Processägare: Social resursnämnd

Måluppfyllelse och kommentar

■ God

3.1.2 De mänskliga rättigheterna ska genomsyra alla stadens verksamheter

Inriktningar

Arbetet ska fokusera såväl på staden som arbetsplats som mötet med invånarna. Staden ska sträva efter att alla som vistas i staden ska få sina mänskliga rättigheter tillgodosedda.

Processägare: Kommunstyrelsen

Måluppfyllelse och kommentar

■ God

3.1.3 Den strukturella könsdiskrimineringen ska upphöra.

Inriktningar

Stadens verksamheter ska konsekvent analysera könsdiskrimineringen och ta fram strategier och konkreta åtgärder.

Måluppfyllelse och kommentar

■ God

3.1.4 Göteborgarnas möjligheter till delaktighet och inflytande ska öka

Inriktningar

Stadens arbete ska inriktas på att möjliggöra deltagande och inflytande för grupper som vanligtvis inte är aktiva i beslutsprocesser.

Processägare: Nämnden för Konsument och medborgarservice

Måluppfyllelse och kommentar

■ God

3.1.5 Idrotts- och föreningslivet ska nå fler målgrupper

Inriktningar

Deltagandet i idrotts- och föreningslivet ska öka bland de grupper som vanligtvis inte är aktiva.

Processägare: Idrotts- och föreningsnämnden

Måluppfyllelse och kommentar

■ Svårbedömd

Ej prioriterat.

3.1.6 Livsvillkoren för personer med fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsnedsättning ska förbättras.

Inriktningar

Staden ska särskilt arbeta för ökad tillgänglighet och större möjlighet till arbete eller annan meningsfull sysselsättning.

Processägare: Fastighetsnämnden och SDN Västra Göteborg

Måluppfyllelse och kommentar

■ God

3.1.7 Individ- och familjeomsorg ska skapa mer jämlika livschanser för stadens invånare

Inriktningar

Med långsiktigt evidensbaserat arbete ska staden ge invånarna jämlika förutsättningar genom att motverka socialt och ekonomiskt bestämda skillnader.

Processägare: Social resursnämnd och SDN Askim-Frölunda-Högsbo

Måluppfyllelse och kommentar

■ Svårbedömd

Ej prioriterat.

3.1.8 Alla elever ska oavsett bakgrund nå målen inom skolan och kunna utvecklas till sin fulla potential

Inriktningar

Alla elever ska ges förutsättningar att nå bättre kunskapsresultat och de skolor som har lägst kunskapsresultat ska öka mest. Skolan ska i ökad omfattning kompensera för elevers olika förutsättningar på såväl elevnivå som skolnivå. Alla elever ska ges möjlighet att finna och utveckla sin unika egenart.

Processägare: Utbildningsnämnden och SDN Norra Hisingen

Måluppfyllelse och kommentar

■ Svårbedömd

Ej prioriterat.

3.1.9 Äldres livsvillkor ska förbättras

Inriktningar

Livsvillkoren förbättras genom att äldres självbestämmande stärks och att hälsoskillnaderna utjämnas.

Processägare: SDN Askim-Frölunda-Högsbo och SDN Örgryte-Härlanda

Måluppfyllelse och kommentar

■ Svårbedömd

Ej prioriterat.

3.1.10 Göteborg ska minska sin miljö- och klimatpåverkan för att bli en hållbar stad med globalt och lokalt rättvisa utsläpp

Inriktningar

2020 ska utsläppen av koloxid i Göteborg från icke handlande sektorn ha minskat med minst 40 procent jämfört med 1990. 2035 ska de konsumtionsbaserade utsläppen av växthusgaser vara maximalt 3,5 koldioxidekvivalenter per invånare.

Processägare: Miljö- och klimatnämnden

Måluppfyllelse och kommentar

■ God

3.1.11 Bostadsbristen ska byggas bort och bostadsbehoven tillgodoses bättre

Inriktningar

Det ökande bostadsbyggandet ska bättre styras mot de behov som finns. Fler små hyresrätter ska byggas och hyresnivåer anpassas även för personer med låga inkomster. Det långsiktiga målet är att ha en bostadsmarknad i balans där det finns rörlighet och möjlighet att flytta.

Processägare: Fastighetsnämnden

Måluppfyllelse och kommentar

■ Svårbedömd

Ej prioriterat.

3.1.12 Det hållbara resandet ska öka

Inriktningar

Biltrafiken ska minska och tillgängligheten för gående och cyklister ska öka liksom resandet med kollektivtrafik. Stadsrummet ska användas effektivt utifrån rättvise- och hälsoskäl. Trafikens negativa påverkan på hälsa, klimat och miljö ska minska.

Processägare: Trafiknämnden

Måluppfyllelse och kommentar

■ God

3.1.13 Sysselsättningen för grupper långt ifrån arbetsmarknaden ska öka

Inriktningar

Särskilda insatser ska riktas mot unga, utrikes födda och personer med funktionsnedsättning som är överrepresenterade bland långvarigt arbetslösa

Processägare: Nämnden för arbetsmarknad- och vuxenutbildning

Måluppfyllelse och kommentar

■ God

3.1.14 Göteborg ska vara en hållbar innovationsstad med ökande jobbtillväxt

Inriktningar

Staden ska stärka innovationsklimatet tillsammans med näringsliv, akademi och andra aktörer i syfte att utveckla hållbara och samhällsförbättrande innovationer. Göteborg ska ha ett starkt företagsklimat med ökande sysselsättning och låg arbetslöshet.

Processägare: Business Region Göteborg AB

Måluppfyllelse och kommentar

■ Svårbedömd

Ej prioriterat.

3.1.15 Göteborgarnas möjlighet att turista i sin egen stad ska öka

Inriktningar

Göteborg ska vara en hållbar turism-, mötes- och evenemangsstad med fler öppna arrangemang. Sysselsättningen och samverkan inom besöksnäringen ska öka.

Processägare: Göteborg & Co

Måluppfyllelse och kommentar

■ God

3.1.16 Tillgängligheten till kultur ska öka

Inriktningar

Fler ska bli delaktiga i stadens kulturliv, särskilt fokus ska ligga på barn, unga och äldre. Antalet kulturutövare ska öka.

Processägare: Kulturnämnden

Måluppfyllelse och kommentar

■ God

3.1.17 Osakliga löneskillnader mellan män och kvinnor ska upphöra

Inriktningar

Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt löneskillnader inom samma intervall i arbetsvärderingssystemet BAS.

Processägare: Kommunstyrelsen

Måluppfyllelse och kommentar

■ God

3.1.18 Göteborg ska öka andelen hållbara upphandlingar

Inriktningar

Arbetet ska inriktas på att skapa förutsättningar för jobb, minska skillnader i livsvillkor och som bidrar till en bättre miljö

Processägare: Upphandlingsnämnden

Måluppfyllelse och kommentar

■ God

3.2 Kommunfullmäktiges uppdrag till styrelsen

Anvisning

Kommunfullmäktiges uppdrag kommenteras enligt anvisning i tabellrubriken

Uppdrag från kommunfullmäktige	Har uppdraget genomförts? JA/Nej. Om inte ge en kort kommentar om orsak och eventuellt till vilken del uppdraget har genomförts
Likabehandlingsplaner ska tas fram utifrån samtliga diskrimineringsgrunder. Arbetet ska gälla ur både invånar- och medarbetarperspektiv.	JA
Talarstatistik ska föras under nämnd och styrelsemöten minst tre gånger för att synliggöra könsskillnader. Statistiken ska bifogas protokoll.	JA
Andelen chefer födda utanför Norden ska öka kraftigt och aktivt följas upp	Svårbedömt. Liseberg för heller ingen statistik på personers ursprung, vare sig i rekryteringsprocessen eller senare.
Andelen kvinnliga chefer inom manligt dominerade verksamheter ska överstiga andelen kvinnor inom samma verksamhet	JA
Friskvårdsbidraget ska höjas med 200 kronor per person	Nej. En höjning till 1500 kr kommer att genomföras under 2018.

3.3 Kompletterande uppföljning av vissa av kommunfullmäktiges uppdrag

3.3.1 *Alla enkelt avhjälpda hinder ska vara undanröjda i kommunens publika lokaler och på allmän platsmark under mandatperioden.*

Anvisning

Uppdraget riktar sig till följande bolag:

Framtiden AB, Higab AB, Liseberg AB, Älvstranden utveckling AB, Got Event AB, Göteborgs lokaler AB samt Parkeringsbolaget AB.

Anvisning

Enligt uppdraget ska alla enkelt avhjälpda hinder vara undanröjda i kommunens publika lokaler och på allmän platsmark under mandatperioden.

Gör en kortare lägesbeskrivning av uppdragets genomförande som inkluderar en prognos för mandatperioden (en bedömning av om ni kommer klara uppdraget inom angiven tidsram).

Lisebergsparken samt boendeanläggningen Lisebergssbyn är registrerade i Tillgänglighetsdatabasen. Under året har en intern analys av hur Liseberg ska arbeta med tillgänglighetsfrågorna genomförts och under hösten 2017 fick tillgänglighetsfrågorna en organisatorisk hemvist hos Hållbarhetschefen.

Insatser för att systematisera tillgänglighetsarbetet planeras till andra delen av 2018. Inför säsongsöppning våren 2018 kommer en kompletterande tillgänglighetsinventering genomföras med avsikt att tillgänglighetsdatabasen ska vara uppdaterad med årets

nyheter.

4 Nyckeltalsredovisning

Anvisning

Om inget redovisas här ska denna rubrik döljas i administrationen för enhetsmallar.

Anvisning

De första färglagda raderna i tabellen kan användas för att redovisa nyckeltal som nämnden i inriktningsdokument, budget eller på annat sätt prioriterat eller satt målvärden för.

Om nyckeltal utöver de redan angivna skall redovisas i tabellen skall rader läggas till i administrationen för enhetsmallar.

Mkr	Utfall 2017	Budget/målvärde 2017	Utfall 2016	Utfall 2015	Utfall 2014
De vi är till för					
Verksamhet/ Processer					
Medarbetare/ Personal					
Ekonomi/ägare					
Rörelseresultat	99,0	105,6	108,9	132,6	133,7
Resultat efter finansiella poster	90,8	94,6	100,1	121,9	118,9
Soliditet	63 %	63 %	61 %	58 %	53 %
Eget kapital	1 061,3	1 055,0	991,4	914,0	828,3

Anvisning

Möjlighet att kommentera nyckeltalen i tabellen i den mån det inte framgår av analysen i avsnitt 2.

5 Bokslut

5.1 Sammanfattande analys

Anvisning

Bokslutskommentarerna skall analysera och beskriva det samlade ekonomiska utfallet för bolaget. Väsentliga poster i resultaträkning, balansräkning och finansieringsanalys skall lyftas fram.

Liseberg har haft ett tillfredställande år 2017. En besöksmässigt och ekonomiskt lite tuffare sommarsäsong följdes av en bra Halloween-säsong samt en julsäsong som i det närmaste motsvarade förväntningarna. Efterfrågan på Lisebergs produkter var fortsatt hög och snittkonsumtionen per gäst ökade med 3 procent mot säsongen 2016, vilket hjälper upp gästtappet på sen sommarsäsongen.

Den totala omsättningen för koncernen landade på 1 229 Mkr, vilket är 58 Mkr över förra årets omsättning. Årets resultat för koncernen uppgick till 90,8 Mkr och blev därmed 9,3 Mkr lägre än 2016-års resultat. Det beror på en flera faktorer, dels en ökad satsning på underhållningsprogrammet fördelat på de tre säsongerna dels en ekonomiskt sett mindre lyckad satsning på Klubbländ. Även flera engångsposter och bokslutsdispositioner i samband med avyttringen av attraktionen Kanonen påverkar resultatet. Rörelseresultatet 2017 är tillfredställande, det fjärde högsta för Liseberg. Rörelsemarginalen uppgår till 7 procent för året.

Koncernens balansomslutning uppgår till 1,7 miljarder där det egna kapitalet utgör 1 061 Mkr. Soliditeten har stärkts från 62 procent till ca 63 procent till följd av årets resultat och amortering av lån. Från år 2013 har soliditeten stärkts med 14 procentenheter.

Under 2018 kommer nettoinvesteringarna överstiga det budgeterade kassaflödet och Liseberg kommer därmed att få en minskad soliditet. Den är dock fortfarande stark, men Liseberg har några investeringstunga år framför sig, med ökade långfristiga skulder.

Nöjesparken kräver således nyheter och reinvesteringar i befintlig park. Typisk reinvesteringnivå i branschen ligger på 12–14 procent av omsättningen, eller cirka 90 procent av kassaflödet, vilket krävs för att behålla gästvolymen. Ett långsiktigt högt kassaflöde är därför en förutsättning för att säkerställa en konkurrensduglig produkt. Sett över en tioårsperiod ligger Liseberg på en självfinansieringsgrad på 101 procent, undantaget det strategiskt långsiktiga markförvärvet i Skår 40:17.

Femårsöversikt		År 2017	År 2016	År 2015	År 2014	År 2013
Omsättning och resultat						
Nettomsättning	Mkr	1219	1171	1139	1096	977
Resultat efter fin. Poster	Mkr	91	100	122	119	53
Finansiellställning						
Balansomslutning	Mkr	1674	1603	1565	1558	1529
Eget kapital	Mkr	1061	991	914	828	750
Soliditet	%	63	62	58	53	49
Kassaflöde	Mkr	221	215	211	209	144
Investeringar		162	172	82	278	521
Total gästfrekvensen i miljontal						
Nöjesparken		3,1	3,1	3,1	3,1	2,8
Koncernen		3,4	3,4	3,5	3,5	3,2
Turistekonomisk betydelse	Mkr	3300	2850	2800	2750	2500